

Dames en Heren,

Het is een voorrecht om hier vandaag met u van gedachten te kunnen wisselen. Op een unieke plek met meer dan twee eeuwen geschiedenis. Vanaf 1805 om precies te zijn. Toen werden hier de zalen samen Diligentia vormen, gebouwd. We zijn vandaag te gast bij de Koninklijke Maatschappij voor Natuurkunde. De eigenaar van dit prachtige theater. Een gezelschap met een lange traditie van speeches en demonstraties met als doel de leden voor te lichten over natuurkunde. Vandaag gaan we het niet over exacte wetenschap hebben, maar over de weerbarstige, zachte en complexe materie van toezicht. En dan vooral over de rol van auditcommissies.

De auditcommissie, waar vandaag onze aandacht naar uit gaat, is een nog jonge commissie als je kijkt naar diens wettelijke basis. In 2008 is de algemene maatregel van bestuur in werking getreden waarmee uitvoering is gegeven aan de Europese richtlijn uit 2006 over wettelijke controles van jaarrekeningen en geconsolideerde jaarrekeningen. Een voorbeeld van aanscherping in de governance passend in de lijn van de afgelopen decennia waarin het takenpakket van de raad van commissarissen meer en meer vorm heeft gekregen.

Wat mogen we verwachten van de auditcommissies? En: is de auditcommissie opgewassen tegen haar taak? Relevante en terechte vragen die ook vandaag hier aandacht verdienen. De afgelopen periode heeft de AFM een begin gemaakt met de beantwoording van deze vragen, door deze vragen aan de auditcommissies zelf te stellen. De antwoorden van de auditcommissies stemmen op zich hoopvol.

Commissarissen in auditcommissies tonen zich steeds beter bewust van het toegenomen belang van een kritische invulling van hun rol als interne toezichthouder. Commissarissen erkennen daarbij dat er steeds meer van hen wordt verwacht.

Dit beeld komt uit een verkennend onderzoek dat we hebben uitgevoerd onder commissarissen van auditcommissies van 60 beursgenoteerde ondernemingen. Deze groep heeft een vragenlijst ingevuld. Ter verdieping hebben met 15 commissarissen een gesprek gevoerd.

U vraagt zich misschien af waarom wij dit onderzoek hebben gehouden. Auditcommissies staan toch niet onder direct toezicht van de AFM? Dat klopt. Echter, als onderdeel van de nieuwe Europese auditverordening krijgt de AFM de taak de prestaties van auditcommissies te monitoren. De AFM dient het functioneren van de auditcommissies in kaart te brengen en erover te rapporteren, maar hebben geen formele toezichthoudende taak jegens de auditcommissies.

De AFM ziet op basis van het onderzoek vijf aandachtspunten aan de hand waarvan de rol van de auditcommissie in het systeem van checks en balances tussen aandeelhouder, accountant en bestuur verder kan worden versterkt. Ik loop ze kort met u door.

1) Bewustwording gevolgen afwezigheid internal auditor

Commissarissen hechten veel waarde aan de internal auditor omdat de werkzaamheden ten aanzien van interne beheersing een bredere reikwijdte hebben dan de werkzaamheden van de externe accountant. De AFM vindt het belangrijk dat auditcommissies zich goed bewust zijn van de risico's die verbonden zijn aan het niet hebben van een internal auditor. Dit vraagt extra verantwoordelijkheid van de commissarissen voor (het toezicht op) de interne risicobeheersings- en controlesystemen van de onderneming. Ook de onafhankelijke inbedding en bijbehorende aansturing door de auditcommissie van de internal auditor verdient aandacht om de waarde van de internal auditor goed tot zijn recht te laten komen.

2) Meer aandacht vanuit auditcommissie gewenst voor interne kwaliteitsonderzoeken door de accountantsorganisatie en AFM-onderzoeken naar de kwaliteit van de accountantscontrole

Commissarissen zijn over het algemeen tevreden over hun externe accountant. Ook blijkt dat de auditcommissie het functioneren van de accountant bijna altijd minimaal één keer per jaar evalueert. Hierbij maken zij vooral gebruik van eigen ervaringen en de informatie van het bestuur van de onderneming. Commissarissen zijn beperkt bekend met de uitkomsten van de interne kwaliteitsonderzoeken die de accountantsorganisatie uitvoert op controledossiers of met de uitkomsten van de onderzoeken van de AFM of andere toezichthouders. De AFM roept commissarissen op ook hier gebruik van te maken.

3) Meer aandacht nodig voor deskundigheid in de auditcommissie, passend bij de complexiteit van de onderneming

In verband met de toenemende complexiteit van verslaggeving, interne beheersing en de accountantscontrole is aansluitende eigen kennis bij commissarissen belangrijk. Sommige commissarissen geven aan dat een commissaris een achtergrond als controller of CFO zou moeten hebben. De Nederlandse Corporate Governance Code vereist dat een financieel expert deel uitmaakt van de auditcommissie. Nadere formulering van principes wat betreft de financieel expert en IT-deskundigheid in de Nederlandse Corporate Governance Code zou gewenst kunnen zijn.

4) Afwegingen commissarissen bij het aanvaarden van commissariaten

Commissarissen nemen een kritische houding aan bij het aanvaarden van een commissariaat, bijvoorbeeld wat betreft het vertrouwen dat zij hebben in het bestuur of de interne beheersing. Dit zou de mogelijkheid voor minder in control zijnde ondernemingen goede commissarissen aan te trekken kunnen beperken. Incidenten tonen aan dat de interne governance van juist die ondernemingen ruimte tot verbetering kent; daar zijn de meest kritische commissarissen hard nodig.

5) De rol van auditcommissies bij de selectie van de accountant

Een lid van de auditcommissie of de raad van commissarissen is over het algemeen leidend in de selectiecommissie voor de keuze van een nieuwe accountant (79 procent volgens het onderzoek). Dit model is in overeenstemming met de principe van de Nederlandse Corporate Governance Code en is een goede basis voor alle ondernemingen. Wel wordt door een aantal commissarissen opgemerkt dat ook de CFO in de praktijk een essentiële rol heeft. De AFM begrijpt dit, maar heeft de indruk dat in de praktijk de invloed van de onderneming, en in het bijzonder van de CFO, op het selectieproces regelmatig verder gaat dan alleen het organiseren van het selectieproces. Dit staat op gespannen voet met het steeds meer ingedaalde besef dat de gecontroleerde zijn eigen controleur niet hoort aan te stellen. Europese wetgeving zal de rol van de auditcommissie bij de selectie van de accountant overigens vergroten.

Ik zou daar graag nog een gedachte aan toe willen voegen. Als we willen dat zowel de controleur als degene die uiteindelijk vooral gebaat is bij een goede controle, namelijk de aandeelhouder, zich optimaal in staat voelen om hun belangen dan wel taak uit te voeren, zijn zuivere verhoudingen tussen partijen cruciaal. Vanuit deze gedachte is de eis gesteld dat de gecontroleerde niet zijn eigen controleur aanstelt. In het verlengde van deze wens naar zuivere verhoudingen zou het ook goed zijn als niet het bestuur van de onderneming de rekening van de controleur betaalt. Voor een goed gevoelde verantwoordelijkheid en betrokkenheid zou overwogen kunnen worden te zorgen dat de aandeelhouder de rekening kan betalen.

Dit zal nog niet direct eenvoudig te realiseren zijn. Echter, het past bij de ontwikkeling dat de aandeelhouder in de AvA in toenemende mate vragen stelt aan de accountant, in het verlengde van de vernieuwde controleverklaring. Immers, aandeelhouders die zich realiseren dat in geval een internationale onderneming ze tientallen miljoenen uitgeven aan de controlerend accountant, zal met nog meer enthousiasme, de scherpe, relevante en daarmee kwaliteitsbevorderende vragen stellen aan de accountant en waar nodig de auditcommissie.

Zoals gezegd, ben ik tevreden met de uitkomsten. Bovendien bieden de uitkomsten van het verkennende onderzoek een goede basis voor ons het gesprek met de auditcommissies te continueren. Dat gaan we graag doen. Ik roep accountants en u als beleggers van harte op hetzelfde te doen.